

Byggnad 19

Antikvarisk kontroll vid exteriör restaurering 2005

Artilleristen 1, Campus A4, Östersunds stad och kommun

Martina Berglund

RAPPORT – JAMTLI 2010:9
ISSN 1654-2045

Utgivning och distribution:

Jamtli
Box 709
831 28 Östersund
Tel 063-15 01 00
Fax 063- 10 61 68

© Jamtli, 2010

Allt kartmaterial från GSD-Fastighetskartan © Lantmäteriverket Ärende nr
MS2006/02204

Omslagsbilder: Byggnad 19 från söder, efter restaurering (bild nr 05m076/37).
Foto: Christina Persson

Redigering och layout framsida: Lena Ljungkvist, Jamtli Förlag

ISSN 1654-2045

Innehållsförteckning

INLEDNING	3
FASTIGHETSUPPGIFTERM.M.....	4
KARTA	5
SITUATIONSPLAN.....	6
HISTORIK.....	7
ANTIKVARISKT RESONEMANG.....	8
BESKRIVNING AV UTFÖRDA ÅTGÄRDER.....	9
Fasad.....	9
Tak.....	10
Nödutgångar	11
Trappa.....	12
Måleri.....	14

Bilaga 1. Ombyggnadsritning, fasad mot söder

Bilaga 2. Ombyggnadsritning, fasad mot norr

Inledning

Länsstyrelsen beviljade 2005-03-31 (d nr 432-1927-05) och 2005-04-28 (d nr 432-3299-05) tillstånd till restaurering av tak och fasader samt nya nödutgångar på Byggnad 19 inom byggnadsminnet Norrlands artilleriregemente A4 vid Campus i Östersund.

Arbetet har i korthet omfattat målning av tak, ilagning och avfärgning av puts, ombyggnad av fönster till nödutgångar samt ombyggnad av entrétrappan. Restaureringsarbetet pågick under 2005 och har följt ett åtgärdsförslag daterat 2005-02-15, upprättat av GisteråSjöstrand Arkitektur AB. Ombyggnaden av nödutgångarna och entrén har följt ett åtgärdsförslag från 2005-04-12 samt 2005-04-20. Slutbesiktning skedde 2005-08-30.

Antikvarisk kontroll och dokumentation har utförts av Christina Persson, Jamtli. Besöksprotokoll, fotografier, ritningar och andra handlingar som rör upprustningen finns i museets arkiv. Filmerna har nummer: Jlm05M073, Jlm05M076, Jlm05M081 samt Jlm05M140.

Östersund den 4 mars 2010

Martina Berglund
Antikvarie

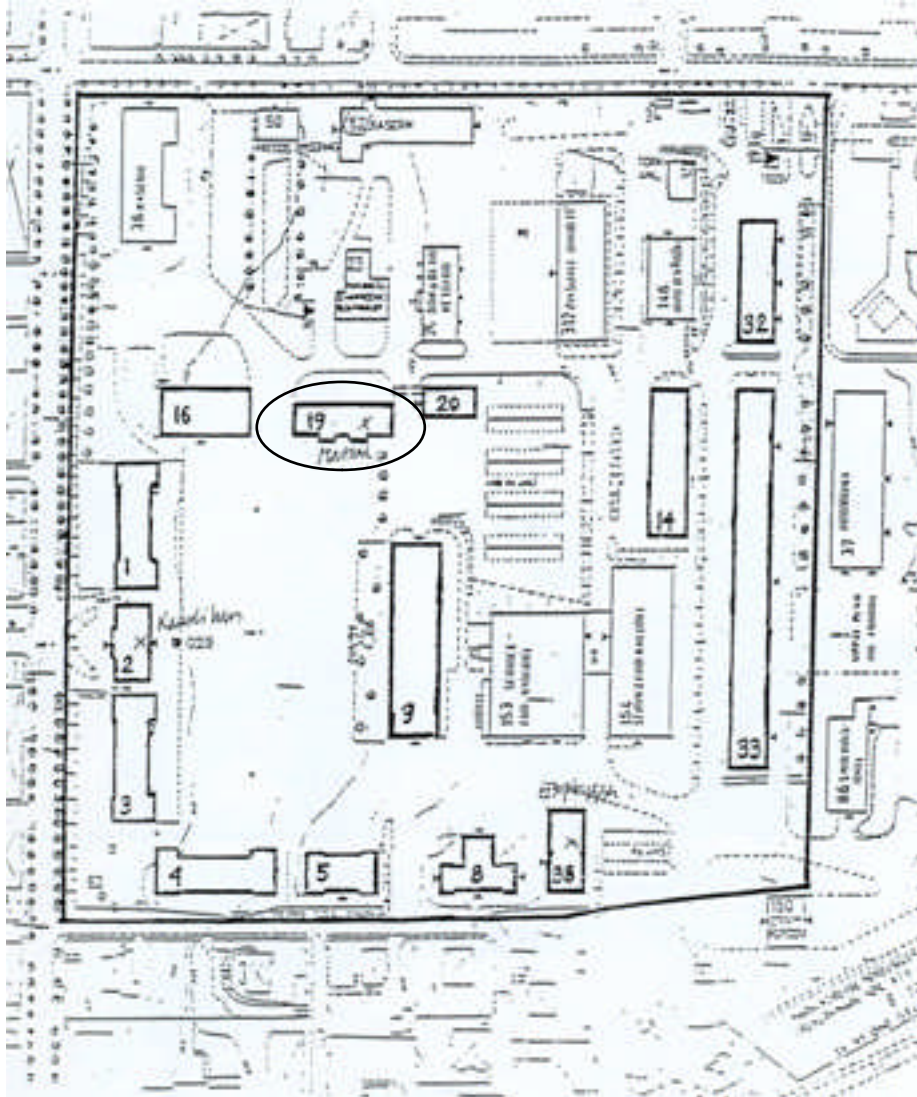
Fastighetsuppgifter m.m.

Objekt	Utvändig renovering av Byggnad 19, Campus
Dnr JLM	161/2005 F8A
Dnr LST	432-3299-05, 432-1927-05
Koordinater (RT90)	X 7008005 Y 1441716
Fastighet	Artilleristen 1, Östersunds stad och kommun
Uppdragsgivare	A4 Campus AB Studentplan 2 83135 Östersund
Entreprenör	Trångsvikens Bygg AB F4 Byggnad 62 832 96 Frösön
Underentreprenör	LJ Bygg AB Sandå måleri AB
Projektör	<i>Arkitekt</i> GisteråSjöstrand Arkitektur Kyrkgatan 49 83134 Östersund
Antikvarie	Jamtli Kulturhistorisk sektion Box 709 831 28 Östersund Kontaktperson: Christina Persson

Karta

Situationsplan

Situationsplan över Campusområdet med Byggnad 19 markerad.

Historik

Dåvarande Kungliga Norrlands artilleriregementes kasernetablisement började uppföras i enlighet med 1892 års försvarsbeslut samma år efter ritningar av O.A Busch och Erik Josephson. Detta var arkitekten Erik Josephsons första kasernetablisementet, som skulle följas av många flera. Josephson ritade kanslihuset med omgivande kaserner. Totalt 18 byggnader stod färdiga 1895, förutom kaserner bl a matsal, gymnastikhus, ridhus och stallar.

Inflyttningen skedde successivt under åren 1893-1895. 1897 invigdes etablisementet av kung Oscar II. Förbandet var då det enda artilleriförbundet i Norrland. I jämförelse med den glesa och låga dåtida stadsbebyggelsen torde kasernområdet ha varit dominerande. Kanslihuset med sitt torn och omgivande kaserner utgjorde en representativ front ut mot staden och Artillerigatan som gavs esplanadkaraktär med dubbla trädrader.

Byggnad 19 uppfördes 1893. Den byggdes som matsal med putsade väggar i ett plan.

Regementet har byggts till i olika omgångar under årens lopp, senast 1972 då en militärrestaurang byggdes. 1974 övergick A4 till att bli en ren utbildningsmyndighet. De sista värnpliktiga blev klara med sin utbildning under våren 1997. A4 fanns kvar som regemente fram till 31 december 1997.

Byggnad 19 sedd från söder, efter restaurering (bild nr 05m076/37).

Antikvariskt resonemang

Avsikten med en kulturhistorisk byggnadsrestaurering är att enbart åtgärda tekniskt skadade delar. Det måste göras stor åtskillnad mellan förslitningsskador och tekniska skador. Förslitning är förändringar som berättar om byggnadens ålder och om hur byggnaden/byggnadsdelen har använts. Denna typ av förslitningsskador ingår därmed i det kulturhistoriska värdet och bidrar till upplevelsen och förståelsen av gångna tiders vardagsliv. En teknisk skada är en skada som nu eller i en omedelbar framtid äventyrar byggnadens fortlevnad. Dessa skador har reparerats. Vid reparationen har material, framställningsteknik och hantverksteknik varit av traditionellt slag. Den slutliga upplevelsen av hela byggnaden eller enskilda detaljer är densamma som före insatsen.

Trots att insatser måste göras, är meningen med varje allvarligt syftande restaurering att man efter avslutad insats drar sig tillbaka så omärkligt som möjligt. De enskilda, befintliga byggnadsdelarna ska bevaras så långt som möjligt, för att som ”originaldelar” kunna berätta om gångna tiders liv och de förändringar som med åren krävt ändringar och omdisponeringar i byggnaderna. Varje del som byts ut kan bara berätta om hur man tänkte och gjorde i början av 2000-talet.

Beskrivning av utförda åtgärder

Fasad

Putsen hade innan restaureringen endast begränsade skador i form av några mekaniska skador vid hörn och sprickor ned mot sockeln. Sprickor och skadade hörn har ilagats med kalkbruk. Fasaderna har avfärgats två gånger med kalkfärg i en gul kulör medan lister målats med grått. I fortifikationsverkets färgsättningsplan med vårdanvisningar för A4 från 1987 anges att fasaderna ska avfärgas i kulörer efter recept ur Raäs kalkfärglikare. Enligt denna betecknas den gula kulören KFL 2-4 och den grå KFL 11-3. Då en ny kalkfärgslikare, Kalkfärg 90, kommit ut togs kontakt med Raä för att få blandningsförhållandena enligt den gamla likaren. Enligt denna blandas 32 dl guldockra och 11 dl oxidgult per 100 liter kalkmjölk för den gula kulören. För den grå blandas 12 dl obränd umbra, 4,5 dl guldockra och 1,5 dl bensvart per 100 liter kalkmjölk.

Översatt till Kalkfärg 90 är beteckningen för den gula kulören Låda A, grupp 26, rad 1, 46:9. För den gråa kulören är beteckningen Låda A, grupp 28, rad 2, 30:11. Till avfärgningen användes Tikkurila Holvi kalkfärg.

Ett skadat hörn har ilagats med kalkbruk (bild nr 05m081/16).

Tak

Taket på Byggnad 19 är belagt med falsad skivplåt. Detta rengjordes med högtryckstvätt och målades därefter med Beckers takfärg i svart kulör.

Plåttaket målades i en svart kulör (bild nr 05m081/04).

Det nymålade plåttaket (bild nr 05m081/04).

Nödutgångar

Den befintliga nödutgången, en exteriör spiraltrappa från övervåningen, har avlägsnats. Istället monterades en spiraltrappa i köket med utrymningsväg genom fönstret. Nödutgång har även ordnats genom ett fönster i matsalen. I fönstren har nya fönsterbågar monterats. Detta har gjorts genom att fyra rutor i den nedre delen av fönstret har avlägsnats, två fönsterbågar ovanför varandra på var sida om mittposten. Nya fönsterbågar har tillverkats med samma dimensioner på bågar och spröjsar som de befintliga.

På utsidan, på byggnadens norra sida, har en trappa monterats utanför fönstret i matsalen. Ytterligare en är tänkt att monteras utanför köket.

Nödutgången i matsalen (bild nr 05m140/23).

En av nödutgångarna på baksidan med ståltrappa (bild nr 05m140/26).

Trappa

Framför porten på den södra sidan finns en trappa bestående av stenhällar i granit. Ombyggnaden för att få en bredare trappa innebär att hällarna har kompletterats i bakkant mot väggen med ny sten. Vid det översta trappsteget har en ny häll lagts. I övrigt har de ursprungliga stenhällarna flyttats ut och kunnat återanvändas.

Trappan mot söder efter åtgärd (bild nr 05m140/19).

Nya granitblock närmast väggen kompletterar de gamla (bild nr 05m140/22).

Måleri

Till takfoten var det inte möjligt att få fram den kulör som angetts i Fortifikationsverkets färgsättningsplan. Takfoten målades därför i samma gråa kulör som fanns där när restaureringen påbörjades, NCS S3005-Y20R. Till målningen har Wibo linoljefärg använts.

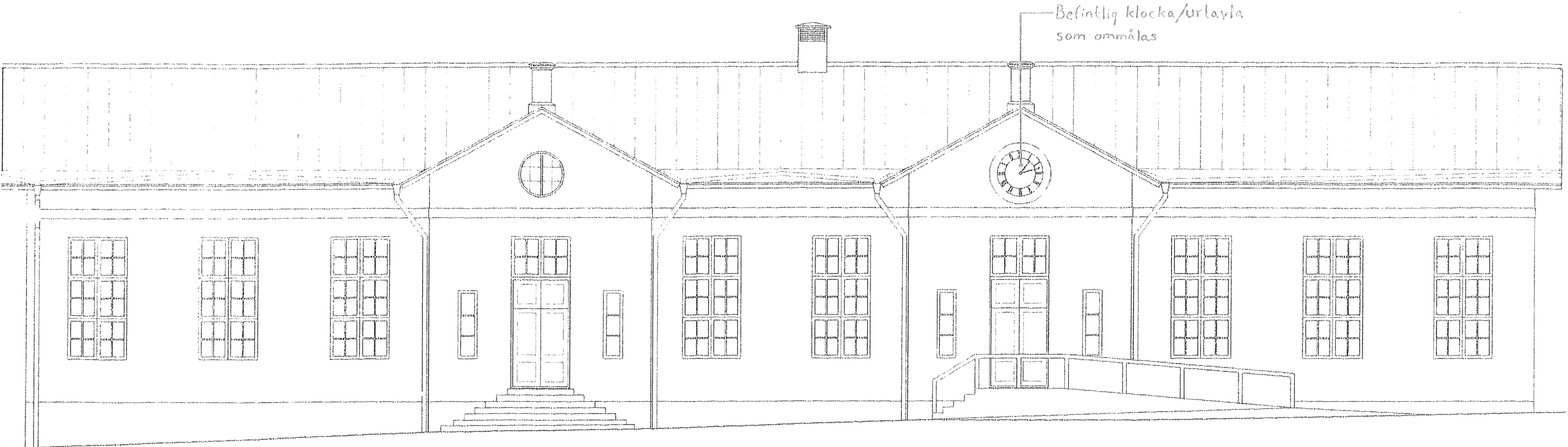
Klockan ovanför entrén mot söder åtgärdades endast genom att visare och siffror bättringsmålades med svart linoljefärg.

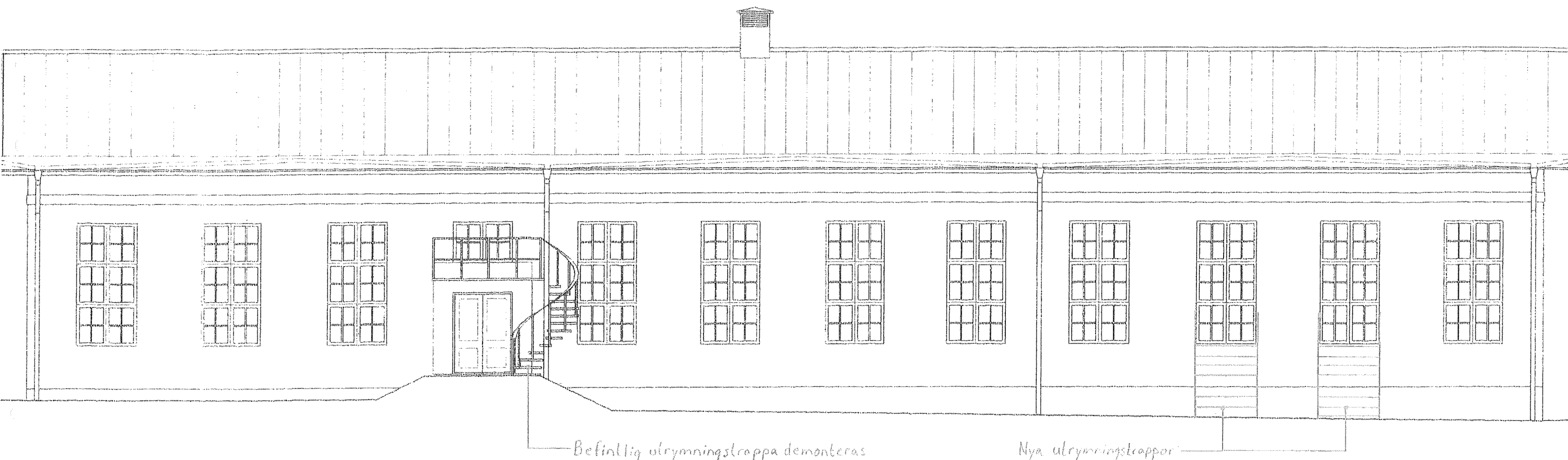
Klockans siffror och visare har bättringsmålats medan takfoten har målats med grå linoljefärg (bild nr 05m140/34).

Detalj av klockans visare och siffror (bild nr 05m081/07).

FASAD MOT SÖDER

Befintlig utrymningstrappa demonteras

Nya utrymningsstappar

FASAD MOT NORR

RAPPORTSERIE – JAMTLI, 2010

ISSN 1654-2045

- 2010:1 Hunge kapell – Antikvarisk kontroll vid restaurering 2008-2009
Martina Berglund
- 2010:2 Älvros klockstapel – Antikvarisk kontroll vid restaurering 2009
Martina Berglund
- 2010:3 Lillhärjåbygget – Antikvarisk kontroll vid restaurering av Benladan 2009
Martina Berglund
- 2010:4 Högen – Antikvarisk kontroll vid restaurering av härbre (byggnad IX), 2009
Martina Berglund
- 2010:5 Ovikens gamla kyrka – Förundersökning av putsen på kyrkan och bogårdsmuren
Christina Persson
- 2010:6 Bröcklingberget – Kulturhistorisk karakterisering inför vindkraftpark
Amanda Jönsson
- 2010:7 Ängersjököen – Kulturhistorisk karakterisering inför vindkraftpark
Amanda Jönsson
- 2010:8 Exercishuset (Byggnad 16) –Antikvarisk kontroll vid fasadändring 2003
Martina Berglund
- 2010:9 Byggnad 19 –Antikvarisk kontroll vid exteriör restaurering 2005
Martina Berglund